

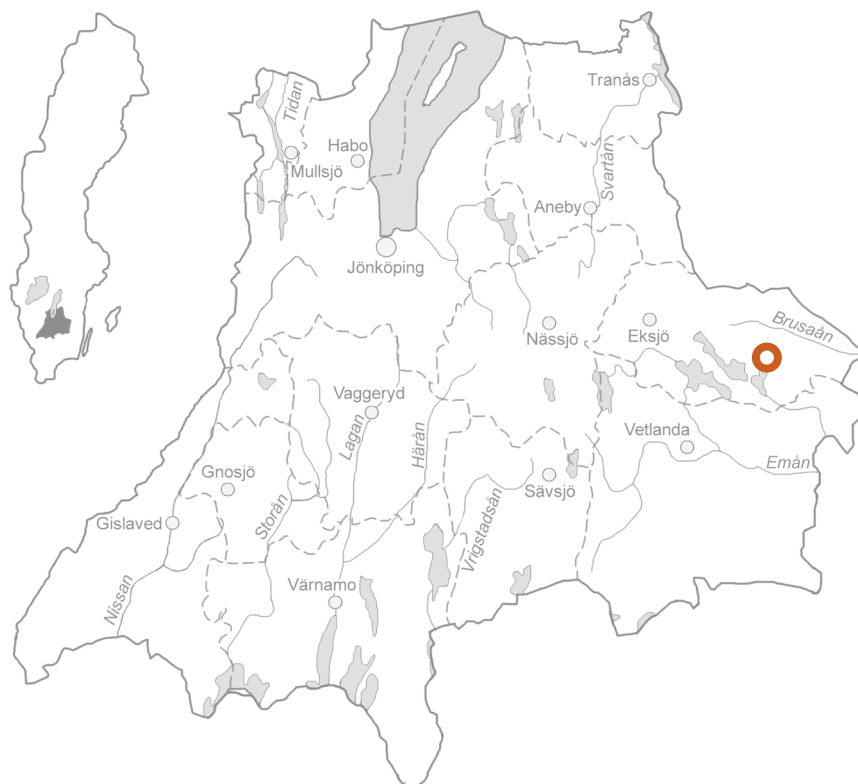
Bellö kyrkogård

Kulturhistorisk inventering och förslag till bevarandeplan
Bellö socken i Eksjö kommun, Jönköpings län, Linköpings stift

Bellö kyrkogård

Kulturhistorisk inventering och förslag till bevarandeplan
Bellö socken i Eksjö kommun, Jönköpings län, Linköpings stift

Jönköpings läns museums dnr: 370/2017

Rapport och foto: Charlotte Mårland

Grafisk mall: Anna Stålhammar

Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping

Tel: 036-30 18 00

E-post: info@jkpglm.se

www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:

© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2019

Innehåll

Inledning.....	5
Inventeringens uppläggning.....	5
Allmän kyrkogårdshistorik.....	6
Tre vanliga gravvårdstyper.....	8
Lagstiftning.....	8
Kulturmiljölag (1988:950).....	8
1 kap. Inledande bestämmelser.....	8
4 kap. Kyrkliga kulturminnen.....	9
Begravningslag (1990:1144).....	9
7 kap. Gravrätt.....	9
Gravrättens upphörande.....	10
Allmänna skötselråd.....	11
Bellö kyrka och kyrkomiljö.....	12
Kyrkogårdens historia.....	13
Beskrivning av kyrkogården idag.....	13
Allmän karaktär.....	13
Omgärdning.....	13
Ingångar.....	13
Vegetation.....	14
Gångsystem.....	14
Gravvårdstyper.....	14
Byggnader.....	14
Beskrivning av kvarter.....	15
Kvarter A–B.....	15
Kvarter C–H.....	15
Minneslund och urngravplats.....	16
Kultuhistorisk bedömning av kyrkogården i dess helhet.....	17
Att tänka på i förvaltningen av kyrkogården.....	17
Administrativa uppgifter.....	19
Tryckta källor och litteratur.....	19
Urval Kultuhistorisk värdefulla gravar.....	20

Utdrag ur digitala fastighetskartan.

Inledning

På uppdrag av Södra Vedbo pastorat har Jönköpings läns museum tagit fram föreliggande inventering och förslag till bevarandeplan för Bellö kyrkogård. Fältarbetet har genomförts under sommaren 2018. Resultatet har därefter diskuterats med uppdragsgivaren och sammanställts under hösten 2018.

Kyrkogårdar och begravningsplatser utgör en viktig del av landets kulturarv och deras kulturvärden regleras av kulturmiljölagen. Kulturhistoriskt värdefulla gravar kan också skyddas av begravningslagen. I första hand är det Svenska kyrkan som har ansvar för att förvalta detta kulturarv med hänsyn till dess värden. Därför är det angeläget att kyrkogårdarnas kulturhistoriska värden kartläggs och preciseras. En viktig del av värdena ligger i äldre gravar och deras utsmyckning.

En bevarandeplan är ett kunskapsunderlag som är tänkt att vara till hjälp och vägledning vid vård, underhåll och förändringar på kyrkogårdarna. Planen kan även fungera som beslutsunderlag för länsstyrelse och stift vid handläggning av exempelvis tillståndsärenden.

Inventeringens uppläggning

Rapporten omfattar en översiktlig historik över kyrkogården, en beskrivning med fotografier av de olika kvarteren och deras kulturhistoriska värden samt avslutningsvis en katalog över särskilt värdefulla gravar.

Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering och fotografering på kyrkogården samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gåtts igenom har varit aktuella kyrkoarkiv på Landsarkivet i Vadstena, Länsstyrelsen i Jönköpings läns arkiv, Antikvarisk-topografiska arkivet i Stockholm (kopior hos länsstyrelsen) samt Jönköpings läns museums arkiv. Utöver arkiv har uppgifter hämtats från aktuell litteratur, exempelvis hembygdslitteratur. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av händelser i kyrkogårdens historia.

För kyrkogården har en sammanfattande kulturhistorisk bedömning gjorts där de kulturhistoriska värdena lyfts fram. Den kulturhistoriska bedömningen av kyrkogården i allmänhet har gjorts i samarbete med Länsstyrelsen i Jönköpings län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv, utan kan vara föremål för omvärderingar. Vid bedömningen har hänsyn tagits till varje enskild kyrkogårds historia och egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkogårdar i stiftet och övriga landet. Den övergripande kulturhistoriska bedömningen nämner i de flesta fall inte enskilda gravstenar, utan beskriver värden och karaktärsdrag i stort.

Inför planerade förändringar eller större underhållsåtgärder krävs

En av länders få bevarade kyrkobalkar finns i Brandstorp i Habo kommun.

Den förindustriella kyrkogården var en ängsmark med endast få vårdar av beständigt material. Här har karaktären blivit bevarad på Ornunga gamla kyrkogård, Vårgårda kommun.

i regel tillstånd från länsstyrelsen.

Rapporten avslutas med själva inventeringen av kulturhistoriskt värdefulla gravplatser, vilken är avsedd att fungera som en bevarandeplan. Gravarna och deras utsmyckning redovisas i tabellform med text och fotografier samt på en gravkarta. De kulturhistoriskt värdefulla gravarna är kategoriserade i två grupper: *I. Mycket värdefulla* (som i första hand föreslås bevaras på plats) och *II. Värdefulla* (som bör bevaras eller återanvändas på plats eller i andra hand placeras på annan del av kyrkogården beroende på vari värdet består).

Fältarbete och rapport har utförts av antikvarie Charlotte Mårland vid Jönköpings läns museum under 2018. Vid urvalet av kulturhistoriskt värdefulla gravar har samråd förts med pastoratet.

Allmän kyrkogårdshistorik

I stort sett alla våra landsortskyrkogårdar är jämnåriga med den första kyrkan på platsen och i de flesta fall medeltida. Efter flera hundra år av obruten kontinuitet är de ännu i bruk. Från medeltidens kyrkogårdar finns dock väldigt litet bevarat. De viktigaste förändringarna som kristendomen införde gällande våra begravnings seder är att platsen för begravningsarna skulle vara vigd och inhägnad. Den medeltida inhägnaden kunde bestå av en stenmur, men vanligare var att den var uppförd av timmer, bogårdsbalken, som ibland kunde vara manshög. Till den typiska bilden av en medeltida inhägnad kyrkogård hörde även stigluckan, som både hade en symbolisk och praktisk funktion som port till den vigda jorden.

Den medeltida kyrkogården saknade ett tydligt system med gångar och kvarter. Man gravsätte snarare folk efter deras gårds- eller bytillhörighet i grupperingar med olika form, vilket var en förkristen sedvänja. Till ovanligheterna hörde att man satte en vård över graven. Gravar markerades istället endast av en jordhög. Om en vård trots allt sattes upp var den vanligen av trä, men sten eller smide förekom undantagsvis. Det var också vanligt att man använde sig av kyrkogården även på ett nyttobetonat sätt, där exempelvis hö kunde bärgas.

Den medeltida kyrkogårdens utformning levde kvar väldigt länge, och påminde mest om en äng med små gravkullar och enstaka spridda vårdar. I stort sett börjades förnyelsen under tidigt 1800-tal, men ännu vid sekelskiftet 1900 hade många landsortskyrkogårdar kvar den ålderdomliga ängskaraktären. Förnyelsevägen började i städerna genom nya bestämmelser om externa begravningsplatser. Gravsättningar på stadskyrkogårdarna förbjöds av hygieniska skäl och i stället skulle friliggande begravningsplatser förläggas utanför städerna. Denna process inleddes på 1780-talet och en tydlig kunglig förordning från 1815 angav att begravningsplatser innanför stadskärnan måste upphöra och att begravningsplatser

– utan andra kyrkobyggnader än t ex gravkapell – skulle anläggas utanför stadsområdena. År 1805 beslutades dessutom att staten genom sin myndighet Överintendentsämbetet skulle ansvara och ha överinseende över att kyrkogårdar och begravningsplatser blev prydligt och hälsosamt anlagda.

Runt om i landet anlades många begravningsplatser precis utanför stadskärnorna under de första decennierna av 1800-talet. De anlades med symmetriska gångsystem och kvartersindelningar, trädplanteringar för att förbättra luftkvaliteten och stenmurar med smidesgrindar. I de arkitektoniskt anlagda begravningsplatserna exponerades vissa gravar tydligare än andra. Att begravas utifrån vilken gård eller by man tillhörde ersattes nu av kategorierna köpegravar respektive allmänna gravar. Detta var en social indelning där de som ville och hade förmåga att köpa sin gravplats både fick en större sådan för hela sin familj och en bättre placering utmed gångar eller nära entréerna. Köpegravarna anlades ofta med grusbäddar och stenramar och senare även häckomgärdningar. Andra begrävdes kostnadsfritt utmed den så kallade allmänna linjen. Där gravsattes man tätt i en kronologisk ordning allt eftersom dödsfallen inträffade. Man begrävdes således oberoende om ens man eller hustru eller övrig familj låg på annan plats. Gravvårdarna var oftast små, oansenliga och inte särskilt varaktiga. Indelningen av kyrkogården mellan köpegravsområde å ena sidan och allmänt område å den andra speglade ett socialt uppdelat samhälle.

Trädkransen utefter kyrkogårdens yttre begränsningar introducerades först på städernas begravningsplatser, men nådde under 1800-talets slut även allt fler landsortskyrkogårdar. Då introduceras också de typiska sorgeträden med ett hängande växtsätt. I början av 1900-talet planlades även kyrkogårdarna på landsorten i kvarter med symmetriskt lagda gångar, grusbäddar på gravarna och välklippta häckar eller stenramar runt om.

På 1920-talet började en ny typ av begravningsplats att anläggas – skogskyrkogården. Dessa präglas av friväxande och naturligt förekommande träd, såsom gran, tall och björk. Endast sällan eller i begränsad omfattning används planterade och kultiverade träd. En av de tidigaste i landet var skogskyrkogården i Skillingaryd från 1922.

Vid 1900-talets mitt var kyrkogårdarna särskilt utvecklade, men nu inleddes en period av förenkling och rationalitet. Företeelsen med allmänna linjen levde kvar till mitten av 1900-talet, men upphörde officiellt 1964. Samtidigt började man av rationella skäl ta bort stenramar, häckomgärdningar och grusbäddar för att ersätta det med mer lättskötta gräsmattor. Den sociala utjämningen av ståndssamhället avspeglades på kyrkogårdarna genom allt mer enhetliga gravvårdar utan titlar och oftast i ett liggande format.

Från och med 1980-talet blev gravvårdarna återigen mer

Åsenhöga ödekyrkogård (Gnosjö kommun). På denna kyrkogård är mycket av den ålderdomliga, ängsliknande karaktär, som varit vanlig i äldre tid bevarad.

På de mer påkostade köpegravarna var både gravvård och inhägnad omsorgsfullt utformade. Här ett exempel från Norra Solberga kyrkogård i Nässjö kommun.

På kyrkogården i Ingatorp (Eksjö kommun) kan man uppleva den allmänna linjens gravområde med små anspråkslösa vårdar tämligen intakt.

Ett exempel på en gravvård från 1960-talet på begravningsplatsen i Aneby.

individualiserade. Idag ser vi en mångfald olika former på gravstenar från liggande naturstenar till mer fantasifullt utformade vårdar. Den ökade individualiseringen under 1900-talets slut speglas också genom de många olika begravningsformer som idag erbjuds. Förutom kistbegravning och urngravar med personliga vårdar, erbjuds också exempelvis minneslundar för aska som grävs ner anonymt utan plats för namn, men med gemensam plats för blommor. Ett annat alternativ är askgravlundar, där den plats var och en begravts på markeras.

Tre vanliga gravvårdstyper

Det finns en stor variation vad gäller gravvårdarnas utformning, men här presenteras tre typer som är särskilt vanliga.

Från det sena 1800-talet fram till 1920-talet var det vanligt att köpegravar förseddes med påkostade vårdar med stående format. Det kunde vara högresta bautastenar, obelisker och liknande. Dessa vårdar restes ofta över samhällets övre skikt och inte sällan är de försedda med både titel, namn, årtal, hemvist och ett bibelcitat. Vårdar av denna typ är ofta påtagligt karaktärskapande och betydelsefulla i kyrkogårdsmiljön. De kan också ha ett konstnärligt värde.

I kontrast till de mer påkostade gravvårdarna finns de mindre stenarna, som restes inom den allmänna linjen. Dessa har ofta en rektangulär form utan utvecklad utsmyckning. Texten är ofta lakonisk – förnamn, ofta men inte alltid efternamn, hemvist och årtal. Dessa enkla vårdar är i sig inte iögonfallande, men berättar ändå om en viktig del av det äldre gravskicket och samhällets hierarkiska organisation.

Tiden efter andra världskriget medförde en långtgående förenkling av gravvårdarna, som samtidigt skapade en likriktning. Stenarna tillverkades maskinellt och det fanns ofta en standardiserad uppsättning symboler som kunde tillföras och kombineras. Kyrkogårdsmiljöer som domineras av dessa stenar kan naturligtvis också ha ett kulturhistoriskt värde, men då är det i regel inte de enskilda vårdarna som är intressanta utan snarare helheten.

Lagstiftning

Kulturvärden på kyrkogårdar skyddas såväl i kulturmiljölagen som begravningslagen. Här nedan följer utdrag som har bäring på förvaltningen av kyrkogårdarnas kulturvärden.

Kulturmiljölagen (1988:950)

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § Det är en nationell angelägenhet att skydda och vårda kulturmiljön.

Ansvar för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön.

Den som planerar eller utför ett arbete ska se till att skador på kulturmiljön undviks eller begränsas.

Bestämmelserna i denna lag syftar till att tillförsäkra nuvarande och kommande generationer tillgång till en mångfald av kulturmiljöer. Lag (2013:548).

4 kap. Kyrkliga kulturminnen

1 § Kulturhistoriska värden i kyrkobyggnader, kyrkotomter, kyrkliga inventarier och begravningsplatser är skyddade enligt bestämmelserna i detta kapitel.

Begravningsplatser

11 § I vården av en begravningsplats skall dess betydelse som en del av vår kulturmiljö beaktas. Begravningsplatserna skall vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas eller förvanskas.

12 § Begravningsplatser enligt detta kapitel är sådana områden eller utrymmen som avses i 1 kap. 1 § begravningslagen (1990:1144). Bestämmelserna om begravningsplatser omfattar också sådana byggnader på begravningsplatsen som inte är kyrkobyggnader samt fasta anordningar såsom murar och portaler. Lag (1990:1146).

13 § I fråga om en begravningsplats som anlagts före utgången av år 1939 krävs tillstånd av länsstyrelsen

1. för att utvidga eller på något annat sätt väsentligt ändra begravningsplatsen,
 2. för att där uppföra någon ny byggnad eller fast anordning eller riva eller väsentligt ändra befintlig byggnad eller fast anordning.
- Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäligen med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen skall utföras samt den dokumentation som behövs. Lag (1999:304).

Väsentliga förändringar kan innebära till exempel ändring av omgärdning, trädplanteringar, större omplaneringar av gravkvarter, ändringar i gångsystem och dess beläggning, nya belysningsinstallationer.

Begravningslag (1990:1144)

7 kap. Gravrätt

Gravanordningar m.m.

25 § Gravplatsen får förses med gravanordning, om det inte strider mot vad som är avsett att gälla för den del av begravningsplatsen där gravplatsen är belägen.

26 § Gravrättsinnehavaren bestämmer gravanordningens utseende och beskaffenhet. Detsamma gäller gravplatsens utsmyckning och ordnande i övrigt. Upplåtaren får dock besluta de begränsningar i gravrättsinnehavarens bestämmanderätt som är nödvändiga för att tillgodose en god gravkultur.

Gravrättens upphörande

37 § Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av något annat skäl bör bevaras för framtiden, ska upplåtaren om möjligt lämna kvar den på gravplatsen.

Om gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, ska den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats. Ytterligare föreskrifter om hänsynen till kulturmiljöarbetets intressen finns i kulturmiljölagen (1988:950). Lag (2013:552).

Ibland uppstår frågan om ansvar och skydd för en enskild gravvård. Så länge gravrätten inte gått ut ägs gravvården m.m. av gravrättsinnehavaren. När gravrätten gått ut övertas ansvaret av upplåtaren, vilket oftast är pastoratet. Om gravvården således står kvar på den tillhörande graven ger begravningslagen ett skydd. Om gravvården däremot flyttas till en annan plats på kyrkogården eller förvaras i kyrkobyggnaden kan det vara aktuellt att föra in den i kyrkans inventarieförteckning.

Allmänna skötselråd

Grunden för skötseln av kulturhistoriskt värdefulla gravvårdar är att de inte skadas, utan ges en så lång livslängd som möjligt. De förebyggande åtgärderna är väsentliga och kan motverka uppkomsten av skador genom till exempel mekanisk åverkan, biologisk påväxt och väder.

Vid rengöring och reparation av vårdar av mjukare bergarter (kalk- och sandsten) och järn som är över 100 år gamla bör konservator för sten respektive metall kontaktas för rådgivning eller åtgärd.

En orsak till skador är mekanisk åverkan genom trädgårdsfordon och andra redskap. Varsamhet vid gräsklippning minimerar risken för sprickor och bortfall av material.

En annan orsak är nederbörd och biologisk påväxt av lavar, alger och mossor. Dessa gynnas av att en sten står skuggigt och fuktigt. Liggande hållar och stående vårdar av mjuk bergart som kalk- och sandsten är särskilt känsliga för vådrets makter. På vintern tränger fukt in i sprickor och vidgar dessa och spränger till slut bort stenmaterial. Detta kan på sikt helt radera ut en inskription eller relief. Därför är det viktigt att hålla till exempel hållar rena från löv och grenar. Känsliga vårdar och hållar av hög ålder kan med fördel ges en skyddsklädsel eller täckning permanent eller under vinterhalvåret för att motverka frostsprängning.

Vårdar och gravstaket av järn är en kategori för sig, som kräver kontinuerligt underhåll. Vid ommålning befrias metallen från rostbeläggning med stålborste. Därefter grundas järnet med mörja och slutstrykes med linoljefärg. Lagningar bör anföras åt hantverkare eller konservator med erfarenhet av järnslagningar.

Rostande förankringsjärn och dubbar är en annan vanlig orsak till skador. När järnet rostar och utvidgar sig så sprängs stenen. Ett viktigt arbete är därför utbyte av beslag och dubbar av järn mot rostfritt stål.

Rengöring av vårdar kan ha olika syften. Ofta sker det i första hand av estetisk skäl. Som regel bör den på kulturhistoriskt värdefulla vårdar vara motiverad av hänsyn till att påväxt riskerar stenens fortbestånd (kalk- och sandsten) eller för att förbättra förståelsen av objektet och kunna tolka och uppleva inskriptioner eller utsmyckningar. Enklare rengöring kan göras med ljust vatten med liten tillsats av såpa eller diskmedel och med mjuka borstar som inte repar. Lämplig tid för detta är tidig vår och sen höst då exempelvis lavar är mer aktiva och mjuka då. Vårdar av hårdare bergarter som granit kan rengöras med högtryckstvätt, men endast där inte förgyllning och dekorationer kan skadas. Vårdar med mycket högt kulturhistoriskt värde och påtaglig skadebild (pågående bortfall av stenmaterial eller sprickor) bör rengöras av konservator.

Marschaller och stearinljus kan avsätta sot eller stänk på gravvårdarna. Detta kan förebyggas genom att exempelvis använda lämpliga hållare.

Biologisk påväxt, troligen rödalger, på en gravvård på Villstads kyrkogård i Gislaveds kommun.

Kalksten har en förmåga att spjälka sig och spricka. Denna sten på Forserums kyrkogård i Nässjö kommun kräver insatser av en stenkonservator.

Bellö kyrka 1930-talet. I förgrunden kvarter A-B med grusgravar. ATA/Jönköpings läns museum.

Kyrkogårdens nordöstra hörn med travårdar och en grusgrav. Odaterat fotografi, Jönköpings läns museum.

Bellö kyrka och kyrkomiljö

Bellö socken ligger i Jönköpings läns östra del och gränsar i norr till huvudförsamlingen Ingatorp, i väster till Edshult, i sydost till Kråkshult och i öster till Hässleby socken. Bellö omtalas första gången i skriftliga källor som "Bællö" 1337 och härleds ur namnet på sjön i väster; Belle som beskrivs som "den stora sjön". Namnet är bildat från det fornsvenska adjektivet "Balder" som betyder "stor".

Landskapet är till stora delar kuperat och består huvudsakligen av skogsmark, huvudnäring är skogsbruk och träindustri. Socken är liten och bestod 2003 av endast 215 invånare. Det finns endast två fornlämningar registrerade, två rösen belägna på höjdryggar i skogs- respektive åkermark. Däremot har flera lösa fynd gjorts, främst kopplade till områden nära sjöstränderna. En bit nordost om Bellö kyrka ska en pilgrimskälla "*Lussekällan*" ha legat. Bebyggelsen är spridd på uppodlade höjdryggar, herrgårdar och större gods saknas i socknen. Sockencentrum utgörs av Bellö kyrkby vid norra stranden av sjön Lilla Bellen. Kyrkbyn består av kyrka, f.d. folkskola och lärarbostad, småskola samt ett trettioital byggnader norr om kyrkan.

Bellö kyrka och kyrkogård ligger på västra sidan om landsvägen mellan Skede och Hjältevad, mellan sjöarna Mycklaflon och Bellen. Mitt emot kyrkan på andra sidan vägen ligger församlingshemmet som uppfördes som socknens första skolhus 1882. Nordost om kyrkan uppfördes en sockenstuga 1914, och den har använts både som småskola, lärarbostad och kommunhus. Numera fungerar den dock som privatbostad. I söder ligger Klockaregården som uppfördes 1878 av timmer, idag tjänstgör den som barndaghem. Sydost om kyrkan ligger den f.d. prästgården. Kyrkan ligger på sydvästra delen av en kyrkogård som är orienterad i sydväst-nordöstlig riktning.

Kyrkogården är omgärdad av en kallmurad stenmur av tuktad natursten, med grindöppning i sydöstra muren mitt emot kyrkporten. Grinden är dekorativt smidd och har grindstolpar av fyrkantshuggen granit. Kyrkogården är också omgärdad av en trädkrans av lönn mot vägen och på övriga sidor huvudsakligen av alm.

I sydvästra hörnet av kyrkogården står det före detta sockenmagasinet av rödmålat timmer, med årtalen 1739, 1791 samt 1802 inristade på innerväggarna. I nordvästra hörnet står en före detta likbod av rödmålat timmer, också denna från 1700-talet. Den gamla kyrkan var orienterad i väst-östlig riktning, men den nuvarande kyrkan uppfördes efter kyrkogårdens sträckning och då placerades kyrkan i nordväst-sydöstlig riktning. Kyrkogården präglas av gravlinjer i samma riktning med rygghäckar och breda grästäckta ytor emellan.

Kyrkogårdens historia

Den äldsta tillgängliga och mer allmänt hållna beskrivning över Bellö kyrkogård är från 1925 och finns i *Våra kyrkor och griftegårdar i ord och bild*. Kyrkogården beskrivs som en av de minsta i bygden kring Eksjö, och med få dyrbara minnesmärken i sten och järn resta över bortgångna märkesmän. Istället är den en välhållen men anspråkslös kyrkogård över anspråkslösa människor. De flesta har enkla gravvårdar vars kullar pryds av träkors och inramas av ligusterhäckar. Flera gravar saknar överhuvudtaget vårdar, andra saknar inskriptioner. Av äldre bilder att döma präglas kyrkogården främst av vitmålade träkors och "gravbrädor" med krön. Samtliga gravar är omgärdade av häckar och ytorna täckta med grus.

En flygbild från 1930-talet visar att den norra delen var uppdelad i två delar, åtskilda av en grusgång som gick i axel med norra ingången till kyrkan. Troligen har det nuvarande systemet med rygghäckar planterats kring 1950-talets mitt, av åldern på flertalet gravar att döma.

Beskrivning av kyrkogården idag

Allmän karaktär

Bellö kyrkogård har troligen kvar sin ursprungliga utbredning från 1820-talet då kyrkan anlades. Kyrkogården är en av länets mindre och uppdelad i två delar – en del sydväst om kyrkan och en del nordost om kyrkan. Den norra delen är åtminstone dubbelt så stor som den södra och har även en grusgång som går längs med kyrkogårdsmuren. Samtliga gravvårdar är placerade utmed rygghäckar utom de som är placerade längs med kyrkogårdsmuren. De flesta gravar är enkelt hållna och endast ett fåtal utmärker sig genom storlek eller annat påkostat arrangemang. Intrycket av landsortskyrkogård förstärks av den lilla skalan, de båda bodarna i det norra, respektive södra hörnet samt av gravvårdarnas lågmälda uttryck.

Omgärdning

Kyrkogården omgärdas på samtliga sidor av en bred stenmur av kanthuggen, kallmurad granit. Muren är ca 1–1,5 meter hög och bitvis överväxt av mossor och sedum. Vid grinden i nordost svänger muren av på ett vackert rundat sätt mot grindstolparna.

Ingångar

Huvudingång till kyrkogården finns i sydöstra muren, mitt emot kyrkans ingång och i linje med dess längdaxel. Två fyrkantshuggna grindstolpar kröns av gjutna och svartmålade prydnadsurnor i enkel utformning. Grinden är smidd, med dekorativ övre avslutning, påminnande om stiliserade liljor med trappstegsprofil. På andra sidan kyrkan fanns tidigare en grind som ledde till prästgården. Den tidigare öppningen leder idag till kyrkogårdens utvidgning i form av minneslund och askgravplats.

Den norra boden och högresta trävårdar. Ivar Wideen, 1926, ATA/Jönköpings läns museum.

Ingången på den sydöstra muren med smidesgrind.

Minneslundens plantering har en tydlig samtida karaktär och inramas av hängbjörkar.

Vegetation

Växtligheten på Bellö kyrkogård präglas av trädkransen längs med stenmuren. Den södra delen av trädkransen består uteslutande av almar, medan den norra delen och raden längs vägen består av lind, lönn samt en äldre ask. Rygghäckarna består av cotoneaster och är enhetliga över hela kyrkogården. Kyrkogården har en öppen parkkaraktär där trädkransen är väsentlig för avgränsningen utåt. Minneslundens och urngravplatsen är anlagd med plantering av samtida karaktär där tonvikt lagts vid olika bladformer och varierande nyanser av grönt.

Gångsystem

Nuvarande gångsystem är helt anpassat efter rygghäckskvarteren och spår av äldre gångar förekommer inte, mer än att de äldre raderna finns kvar. I samband med anläggandet av minneslundens och askgravplatsen anlades en grusgång längs med den södra och västra sidan av kyrkan och denna bildar ett sammanhängande gångsystem runt kyrkan. Från kyrkogårdens grind till kyrkans port är gången lagd med kalksten i oregelbundet mönster. Övriga gångar i kvarteren är gräsbevuxna.

Gravvårdstyper

Det förekommer förhållandevis få äldre gravvårdar på Bellö kyrkogård. Gravar från 1900-talets andra hälft är i majoritet, speciellt på den norra delen och längs med rygghäckarna. De yngre gravvårdarna är huvudsakligen låga och breda, i ljus granit och följer de sedvanliga mönstren. Uppblandningen är stor och det förekommer inte några tidsmässigt renodlade kvarter eller gravlinjer. Antalet äldre gravar är större på södra delen och längs kyrkogårdsmuren. Dessa präglas av stående format, ofta i polerad diabas. Storleken kan dock skifta och förhållandevis många är i litet format. Grusgravar saknas helt.

Byggnader

Förutom kyrkobyggnaden finns två äldre bodar på kyrkogården. I norra hörnet står en före detta likbod, uppförd under 1700-talet. Bodan har två kammare och loft, är uppförd i liggtimmer med tegeltak. Under tegeltaket ligger dock äldre spåntäckning kvar. Den sydvästra boden är i ungefär samma storlek, också uppförd i liggtimmer och rödfärgad. Den har använts som sockenmagasin och på innerväggarna finns årtalen 1739, 1791 samt 1802 inristade. Båda bodarna har ett högt kulturhistoriskt värde genom sin ålder, sina material och sin proveniens. Idag används de huvudsakligen som redskapsbodar.

Två röda bodar från 1700-talet är placerade i hörnen längs den norra kyrkogårdsmuren, här den sydvästra boden.

Beskrivning av kvarter

Kvarter A–B

Allmän karaktär

Området omfattar den del av kyrkogården som ligger söder och sydväst om kyrkan, inklusive gravarna längs kyrkogårdsmuren på denna del. Förutom gravraden längs kyrkogårdsmuren omfattar området endast en rygghäckslinje, som går i hela kyrkans längd. Hela ytan är täckt med gräs, området avgränsas dels av kyrkan och dels av den täta almträdskransen mot syd-sydväst. I sydvästra hörnet står ett sockenmagasin från 1700-talet.

Gravvårdstyper

Gravarna visar upp en stor variation i ålder och utförande. I området och speciellt längs kyrkogårdsmuren finns dock en större andel äldre gravvårdar än på övriga kyrkogården, både i större och mindre storlek. Här förekommer familjegravar i både stora samt väldigt små storlekar, men även gravvårdar som ser ut att ha tillhört allmänna linjen, eventuellt med sekundär placering. Äldsta gravvård är en röd granitsten med inskriptionen "HSS 1823". På gravvårdarna förekommer titlar såsom kantor, folkskollärare, smedmästare, nämndeman och handlande.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Området visar en stor spridning av olika typer av gravvårdar. Strukturen med rygghäckar och gravvårdar placerade utmed kyrkogårdsmuren är densamma för området norr om kyrkan, men andelen äldre gravvårdar är dock större här. Det kulturhistoriska värdet ligger främst i enskilda gravvårdar av hög ålder, högst format samt med titlar. Därtill räknas även gravvårdar över personer med lokalhistoriskt intresse.

Kvarter C–H

Allmän karaktär

Området som omfattar kvarter C–H ligger norr och nordost om kyrkan. Området omfattar fyra rygghäckslinjer samt gravar utmed kyrkogårdsmuren. Den allmänna karaktären präglas av regelbundenheten utmed rygghäckslinjerna, trädkransen runt om med alm, lind, lönn och ask, samt att hela området är besatt med gräs. Gravarna är huvudsakligen från 1900-talets senare hälft, med fler äldre inslag längs kyrkogårdsmuren.

Gravvårdstyper

Liksom det södra området (kvarter A–B) består kvarteren norr om kyrkan av en stor variation av gravar. Rygghäcksgravarna dominerar, med gräsklädda markytor. I rygghäckslinjerna förekommer främst sentida gravvårdar från 1950-talet och senare. De äldre gravvårdarna har i främsta fall bevarats längs med kyrkogårdsmuren, speciellt

De västra kvarteren A och B med den nyanlagda grusgången i förgrunden.

De östra kvarteren C–H domineras av vårdar från 1950-talet och senare, enbart ett fåtal vårdar reser sig över rygghäckarna.

Blickfånget i utvidgningen är en vattenspegel som omges av funkia. Minneslunden och urngravplatsen har ett tydligt eget formspråk med ett varierat växtmaterial.

Borttagna vårdar står lutade mot kyrkogårdsmuren vid minneslunden och askgravplatsen.

vid östra delen. De sentida gravarna i rygghäckslinjerna präglas av låga och breda gravvårdar medan de äldre huvudsakligen är högresta, om än i mindre format. Uppblandningen är dock stor och i rygghäckslinjerna förekommer även gravvårdar från 1900-talets början bredvid nyare gravar från seklets andra hälft. Bland titlar förekommer ett flertal hemmansägare och nämndemän, men även lantbrukare, komminister, lärarinna, smed och kyrkvaktmästare. Äldsta daterade gravvård är från 1823.

Kulturhistorisk bedömning och karaktär

Områdets och kvarterens kulturhistoriska värde är främst förknippat med de enskilda gravvårdarna. I bevarandet av dessa bör speciellt hänsyn tas till vårdar av hög ålder, med titlar och hänvisningar till ortsnamn, samt gravar över personer med lokalhistoriskt intresse. Gravvårdarna längs med kyrkogårdsmuren är tidsmässigt mer samlade och de flesta av kyrkogårdens äldre gravvårdar finns här, liksom i området söder om kyrkan. Med tanke på de få bevarade äldre gravvårdarna som bevarats på hela kyrkogården är dessa värdefulla genom att de speglar kyrkogårdens långa kontinuitet. I övrigt präglas karaktären av de långa rygghäckarna som ger ett enhetligt intryck, om än med viss variation bland gravvårdarna.

Minneslund och urngravplats

Kyrkogården utvidgades 2008 med minneslund och askgravplats. Ingången till minneslunden och urngravplatsen är en vidgad öppning i muren där ingången mot prästgården tidigare låg. En centralt placerad vattenspegel inramad med funkia är blickfånget och en krans av hängbjörkar markerar områdets yttre delar. Borttagna stenvårdar är placerade längs den gamla kyrkomuren inom utvidgningen.

Kulturhistorisk bedömning av kyrkogården i dess helhet

Redan i äldre beskrivningar nämns att antalet "märkvärdiga" gravvårdar är få på Bellö kyrkogård. Till stor del förklaras detta av att socknens sammansättning präglats av skogs- och jordbruksfolk utan större rikedomar, vilket speglar sig i att de flesta gravvårdar också är enkla och anspråkslösa. De stora och påkostade gravmonumenten saknas och istället finns ett flertal familjegravar av relativt små mått. Kyrkogårdens äldre kvartersindelning med häckomgärdningar har ersatts av enhetliga och storskaliga rygghäcksplanteringar, som idag är ett vanligt uttryck på våra kyrkogårdar. Kyrkogårdens främsta kulturhistoriska värden ligger därför i de enskilda gravvårdarna, främst de äldre samt de med titlar och gårds- eller ortnamnshänvisningar. Förutom dessa ligger stora kulturhistoriska värden i de båda bodarna med anor från 1700-talet samt kyrkogårdsmuren. Trädkransen med olika trädslag är typiskt för kyrkogården och närvaron av olika trädslag bör bevaras. De från 1900-talets början typiska och många grusbäddarna har såtts över med gräs och därför är idag grusets närvaro som gångtäckningsmaterial extra värdefullt.

På en kyrkogård är det naturligt att gravvårdar ändras och gravrätter återgår och får ny ägare. Det är dock viktigt att man i den långsiktiga förvaltningen är uppmärksam på att bevara de olika delarnas karaktär och gravvårdar från alla tider.

Att tänka på i förvaltningen av kyrkogården

- Bellö kyrkogård är en typisk landsortskyrkogård med få titlar på gravvårdarna samt en enkel kvartersdisposition.
- Ursprungliga grindar och stenmurar runt begravningsplatsen är värdefulla inslag och delar av helhetsupplevelsen. Likaså är träd av hög ålder värdefulla för upplevelsen av kyrkogårdens kulturhistoriska värden.

Administrativa uppgifter

Jönköpings läns museums dnr:.....370/2017
Beställare:.....Södra Vedbo Pastorat
Inventering och rapportansvarig:.....Charlotte Mårland
Rapportgranskning:.....Anders Franzén
Län:.....Jönköpings län
Kommun:.....Eksjö kommun
Socken:.....Bellö socken
Fastighetsbeteckning:.....Eksjö Bellö 3:1 kyrkogård

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Arkiv

Antikvarisk Topografiska Arkivet (ATA)

Jönköpings läns museums arkiv (JLM)

Länsstyrelsen i Jönköpings läns arkiv (JLST)

Tryckta källor och litteratur

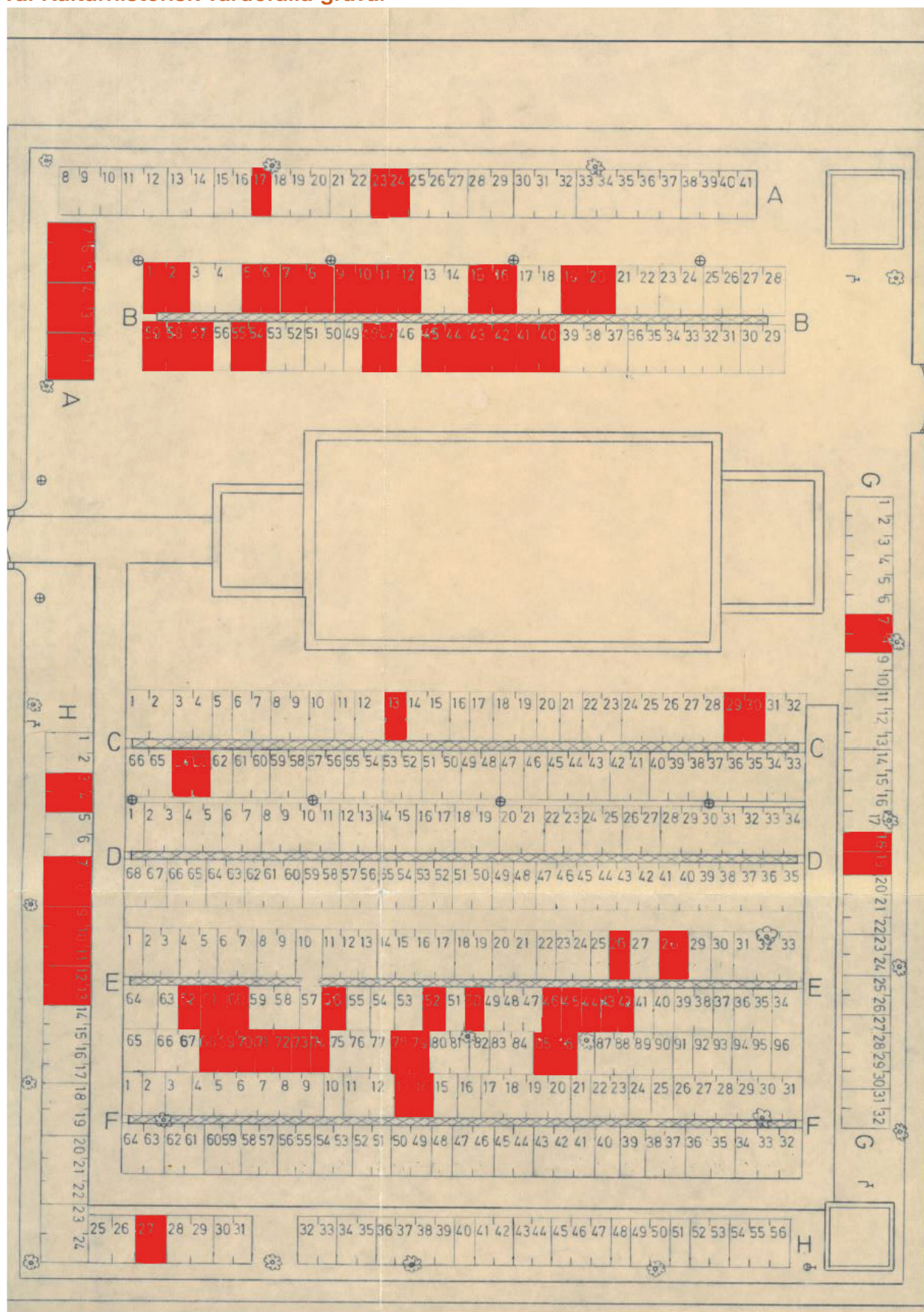
Eksjö-Nässjö- och Sävsjö-tidningen. 1925. *Våra kyrkor och griftegårdar i ord och bild, del II*. Eksjö.

Haas, Jonas. 2006. *Bellö kyrkogård, Kulturhistorisk karakterisering och bedömning. Bellö socken i Eksjö kommun. Jönköpings län, Linköpings stift*. Jönköpings läns museum, Byggnadsvårdsrapport 2006:97.

Johnsson, Anders & Remmare, Per-Olof. 1996. *Kulturmiljövårdens riksintressen, Jönköpings län*. Länsstyrelsen i Jönköpings län.

Syllner-Gustafsson, Marianne. 1986. *Kulturminnesvårdsprogram för Eksjö kommun*. Eksjö kommun.

Urval Kulturhistorisk värdefulla gravar

Klass 1

Avser gravplatser av mycket högt kulturhistoriskt värde, vilka skall bevaras utan förändringar. Värdet kan bestå av olika delar. Det kan vara personhistoriskt, konsthistoriskt, socialhistoriskt, teknikhistoriskt, lokalhistoriskt för att nämna några perspektiv. Ålder, representativitet, unicitet, miljöskapande verkan och kvalitet är förstärkande faktorer.

Klass 2

Gravplatser av högt kulturhistoriskt värde. Gravarna i denna grupp har antingen ett miljöskapande värde genom sin form och/eller material eller har ett värde knutet till personhistoria eller titel som berättar något om samhället under gången tid. Dessa gravar bör bevaras utan förändring, men det kan vara acceptabelt att återanvända en vård för att bibehålla en karaktär på en del av kyrkogården, eller flytta vården till en museal uppställning om det är personhistoria eller titel som är det intressanta.

Kvarter A

Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
A:1-2	Hög vård i svart granit.	J.A. ADOLFSSONS BRANTHÄLLA FAMILJEGRÄV	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Hemvist.	
A:3-4	Hög vård i grå granit.	J.A. JONSSONS FAMILJEGRÄV LÅNGSJÖGLE	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Hemvist.	
A:5-6	Bautasten i rosa granit. Sekundärsten.	C.A. GUSTAVSSONS FAMILJEGRÄV BÄLLESNÄS	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Hemvist.	
A:7	Förindustriell mellanhög vård, sekundär placering.	IHSS 1823	Klass 1 Förindustriell vård. Bör inkluderas i inventarie- förteckningen.	
A:17	Hög vård i svart granit.	IHS KANTOR OCH FOLKSKOLLÄRARE F.A. PETERSONS FAMILJEGRÄV JOH. 11:25	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Titel, bibelreferens.	

A:23-24	Hög vård i granit. Äldre sekundärsten.	IHS J.P. JONSSON 1843-1924 LÅNGSJÖGLE FAMILJEGRÄV HEBR. 13:8 ANNA JONSSON FR. LÅNGSJÖGLE *1870 †1901 KOL 3:16	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Hemvist, bibelreferens.	
---------	---	---	--	---

Kvarter B

Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
B:1-2	Stor liggande håll i rosa granit.	NÄMNDEMANNEN A.W. CARLSSON *1849 †1909 HANS MAKÅ KRISTINA JOHANNA *1850 †1954 SV. PS. 492 GYNNESNÄS	Klass 1 Karaktärsskapande håll. Titel, psalmboksreferens, hemvist.	
B:5-6	Hög vård i svart granit.	KYRKVÅRDEN J.E. NILSSON *1864 †1923 OCH HANS MAKÅ OLIVIA *1886 †1944 MARHULT	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Titel, hemvist.	
B:7-8	Hög vård i svart granit. Kors, sorgeträd.	J.A. LARSSONS FAMILJEGRÅV ÅSEN SV.PS. 480 EIMA *1898 †1996	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Hemvist, psalmboksreferens.	
B:9-12	Mellanhög vård i svart granit. Symmetriska urnor.	SMEDMÄSTAREN ALFR. HOLMBERGS FAMILJEGRÅV	Klass 1 Karaktärsskande vård med arkitektonisk utformning. Titel.	
B:15-16	Hög vård i svart granit, baksidan obehandlad och oregelbunden.	NÄMNDEMANNEN S. NILSSON *1812 †1891 SAMT HUSTRUN K. PETTERSDOTTER *1820 †1887 FRÅN HYNESNÄS PS. 177 LINNEA CARLSSON *1888 †1943	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Titel, hemvist.	

B:19-20	Hög vård i svart granit.	S.F. CARLINS FAMILJEGRAV JOH. EV. 5:24	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Bibelreferens.	
B:40-41	Mellanhög vård i svart granit.	HANDLANDEN C.A. LINDAHLS FAMILJEGRAV BELLÖ	Klass 2 Tidstypisk familjegrav. Titel, hemvist.	
B:42-43	Hög vård i svart granit.	J.A. JONSSONS BRANTHÄLLA FAMILJEGRAV	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Hemvist.	
B:44-45	Hög vård i svart granit.	K.J. KARLSSONS FAMILJEGAV BRANTHÄLLA ZIONS TONER 381.	Klass 1 Karaktärsskapande högre vård. Hemvist, EFS sångbok Sions toner (Evangeliska Fosterlands Stiftelsen)	
B:47-48	Hög vård i grå granit.	KANTOR JOH. RYDELL 1820-1897 FAMILJEGRAV	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Titel. Vård med koppling till församlingen.	

B:54-55	Hög vård i svart granit.	KARL JONSSON 1855-1919 FAMILJEGRÄV PS. 484 BÄLLESNÄS	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Psalmboksreferens, hemvist.	
B:57	Hög vård i svart granit.	HANDLANDEN C.J. JOHANSSON *1845 †1914	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Titel.	
B:58-59	Hög vård i svart granit.	NÄMNDEMANNEN S.A. ANDERSSON SLÄTTNA *1858 †1911 HUSTRUN ANNA *1871 †1940 "ALLT I ALLA KRISTUS!"	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Titel, hemvist, bibelcitat.	

Kvarter C

Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
C:13	Mellanhög vård i svart granit. Liggande.	LÄRARINNAN MATILDA ZAKRISSON *1862 †1947 VI FÅ EVIGT LIV TILL ARVDEL. TIT.3:7	Klass 1 Tidstypisk mellanhög vård. Titel, bibelcitat samt referens.	
C:29-30	Hög vård i svart granit.	GUSTAF JONSSONS FAMILJEGRAV HESSLEBERG JOH. 6:40	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Hemvist, bibelreferens.	
C:63-64	Mellanhög vård i svart granit.	HEMMANSÄGAREN NILS JANSSON *1832 †1921 HANS MAKAS AUGUSTA *1842 †1888 SV. PS. 484 BELLESNÄS	Klass 2 Tidstypisk enklare familjevård. Titel, psalmboksreferens, hemvist.	

Kvarter E

Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
E:26	Låg vård i svart granit.	KARL KARLSSON *1890 †1950 BRANTHÄLLA	Tidstypisk vård. Ingår i bevarad tidslinje.	
E:28	Liten häll i svart granit.	AMANDA FRANSSON 1877-1951 BOARP	Tidstypisk vård. Ingår i bevarad tidslinje.	
E:42-43	Mellanhög vård i svart granit.	HEMMANSÄGAREN H.W. HARALDSSONS SJÖHULT FAMILJEGRÄV SV. PS. 434	Tidstypisk familjevård. Titel, hemvist, psalmboksreferens.	
E:44	Liten häll i svart granit.	YLVIA BORG 1935-1936	Klass 1 Allmänna linjen, samlad grupp från åren 1931-36. Enkel barnvård.	
E:45	Låg vård i svart granit.	C.J. KARLSSON 1857-1936 GRÖNEBÄCK JOH. 3:16	Klass 1 Allmänna linjen, samlad grupp från åren 1931-36.	

E:46	Liten häll i rosa granit. Svårläst.	E.J. HANSSON FR. SLEDE *1887 †1933 (?) PS. 493	Klass 1 Allmänna linjen, samlad grupp från åren 1931-36. Psalmboksreferens.	
E:50	Mellanhög vård i svart granit.	SARA STINA ANDERSSON GYNNERSNÄS *1839 †1932 SV. MFB. 745	Klass 1 Allmänna linjen, samlad grupp från åren 1931-36. Missionsförbundets sångbok.	
E:52	Liten häll i svart granit.	J.A. SUNDKVIST *1849 †1932	Klass 1 Allmänna linjen, samlad grupp från åren 1931-36.	
E:56	Mellanhög vård i svart granit.	AUGUSTA CARLSSON GRÖNEBÄCK *1855 †1931 SOV I RO	Klass 1 Allmänna linjen, samlad grupp från åren 1931-36. Hemvist.	
E:60	Mellanhög vård i svart granit.	KRISTINA JOHANSSON KALLERYD *1857 †1957?	Klass 1 Allmänna linjen, samlad grupp från åren 1950-57. Hemvist.	

E:61	Liten häll i svart granit.	HANNA JOHANSSON *1875 †1956 SKEDE	Klass 1 Allmänna linjen, samlad grupp från åren 1950-57. Hemvist	
E:62	Liten häll i svart granit.	MATILDA JONSSON SKEDE *1853 †1950 SV. PS. 467 V. 4	Klass 1 Allmänna linjen, samlad grupp från åren 1950-57. Hemvist, psalmboksreferens.	
E:68-70	Hög vård i svart granit.	K.E. JOHANSSON 1858-1919 A.L. JOHANSSON 1853-1939 DOTTERN MINA 1882-1920 PS. 483 KALLARE	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Hemvist.	
E:71-72	Hög obeliskformad vård i svart granit. Sentida tillägg på obeliskens.	HEMMANSÄGAREN JONAS PETTER KARLSSON BORSTRULLA *1844 †1920 HANS MAKAS MARIA SOFIA *1852 †1926 SV.PS. 204	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Hemvist.	
E:73	Liten häll i svart granit.	J.P. FRANK *1841 †1920	Klass 1 Allmänna linjen, samlad grupp från åren 1920-1922.	

E:74	Liten häll i svart granit.	CHARLOTTA LARSSON 1857–1921 ÄNGSMARKEN	Klass 1 Allmänna linjen, samlad grupp från åren 1920–1922.	
E:78-79	Liten häll i svart granit.	O.MARKUSSON 1847–1922 HANS MAKAS MATILDA 1850–1924 ORAMNÄS	Klass 1 Allmänna linjen, samlad grupp från åren 1920–1922.	
E:85-86	Liten häll i svart granit.	TILL MOR *1859 †1915 UPPB. 7:2 TILL FAR *1860 †1922 JOH. 3:16	Klass 1 Allmänna linjen, samlad grupp från åren 1920–1922. Hällen "TILL MOR" sannolikt sekundärplacerad.	

Kvarter F

Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
F:13-14	Korsformad vård i svart granit.	C.J. JOHANSON FR. BOARP *1842 †1915 HANS MAKAS ANNA *1843 †1915 FÖRENADE I LIVET OCH DÖDEN UPP. 21:4	Klass 2 Karaktärsskapande korsformad vård.	

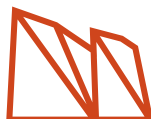
Kvarter G

Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
G:7-8		F.D. HEMMANSÄGAREN S.J. SVENSSON *1858 †1942 MARIA SVENSSON MOARYD *1861 †1941 FRÄLST AV NÅD FAMILJEGRÄV	Klass 2 Tidstypisk vård. Titel, hemvist.	
G:18-19		KLARA ANDERSSON HÄSSLEBERG *1859 †1906 DOTTERN AGNES GUSTAVSSON *1893 †1933 UPPB. 2:10	Klass 2 Tidstypisk vård. Hemvist, bibelreferens.	

Kvarter H

Gravnr.	Beskrivning/år	Inskription	Antikvarisk bedömning/urval	Fotografi
H:3-4	Två mellanhöga vårdar i svart granit.	HANDLANDEN FOLKE CARLSSON GYNNESNÄS *1886 †1947 SV. PS. 305 V.1 NÄMNDEMAN G.O. CARLSSON GYNNESNÄS *1879 †1939 SV. PS. 486	Klass 2 Sannolikt ursprunglig grusgrav. Titlar, hemvist, psalmboksreferenser.	
H:7-8	Hög vård i svart granit.	ELIAS SAMUELSSON 1885–1919 ANNA SAMUELSSON 1881–1951 DOTTERN MÄRTA 1915–1998 PS. 486 MARHULT	Klass 2 Karaktärsskapande högre vård. Hemvist.	
H:9-11	Mellanhög vård i svart granit.	ALFRED JOHANSSON *1843 †1910 MATILDA JOHANSSON *1863 †1915 MARHULT TILL HIMLEN FÖR GUDS VÄNNER ÄR VÄGEN GEN OCH KORT. DE SINA HERREN KÄNNER OCH GLÖMMER DEM EJ BORT.	Klass 2 Tidstypisk familjegrav med längre vers. Hemvist.	
H:12-13	Mellanhög vård i grå granit.	HUGO WIDÉNS KAPPLARP FAMILJEGRAV KRISTUS HAR GJORT DÖDENS MAKT OM INTET OCH FÖRT LIV OCH OFÖR- GÅNGLIGHET FRAM I LJUSET.	Klass 2 Tidstypisk familjegrav med längre vers. Hemvist.	
H:27	Smideskors med emaljplakett.	AUGUST FAST NORRHULT *1858 †1927	Klass 1 Karaktärskapande järnkors.	

År 2018 genomfördes en kulturhistorisk inventering av alla gravar på Bellö kyrkogård. Föreliggande rapport presenterar inventeringen och ger ett förslag till bevarandeplan.

Byggnadsvårdsrapport 2019:07
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM